

Cristal·lografia

2014/2015

Codi: 101059

Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2500254 Geologia	OB	1	2

Professor de contacte

Nom: Eugenia Estop Graells

Correu electrònic: Eugenia.Estop@uab.cat

Utilització de llengües

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Grup íntegre en anglès: No

Grup íntegre en català: Sí

Grup íntegre en espanyol: No

Equip docent

Juan Francisco Piniella Febrer

Lluís Casas Duocastella

Prerequisits

Aquesta assignatura no té prerequisits oficials establerts per a ser cursada.

De tota manera, cal recordar i si cal repassar, els coneixements adquirits abans de començar la carrera i durant el primer semestre de la carrera, en Matemàtiques, Física i Química.

Més en particular, cal recordar i saber aplicar lo après en:

- Formulació Química
- València i tipus d'enllaç entre àtoms
- Càlcul matricial
- Càlcul vectorial

Sense un nivell bàsic d'aquests temes no és possible saber cristal·lografia i superar l'assignatura i per això es recomana especialment recuperar, també del batxillerat, el material, exercicis i textos treballats.

D'altra banda, cal destacar que l'aprenentatge i l'ús de la Cristal·lografia requereixen esforç, concentració i treball.

Objectius

Es tracta d'una assignatura bàsica de primer curs, amb aplicacions directes a la Mineralogia de segon curs i posteriorment a la Petrologia i altres matèries.

En conseqüència, els objectius són:

I. Adquirir un coneixement bàsic sobre:

1 - el reticle cristal·lí i la seva descripció matemàtica, com a base per a la descripció de les estructures cristal·lines dels minerals

2 - la simetria cristal·lina i la seva descripció matemàtica, com a base per a la descripció de les estructures cristal·lines dels minerals

II. Conèixer les bases necessàries de la difracció dels Raigs X pels cristalls, per a poder aplicar aquesta tècnica en l'assignatura de Mineralogia de segon curs.

III. Adquirir visió espacial de les estructures cristal·lines i la seva simetria

IV. Saber efectuar tasques senzilles amb software propi de la Cristal·lografia

V. Tenir les bases per a poder relacionar les propietats físiques de la matèria amb la seva estructura

Competències

- Aprendre i aplicar a la pràctica els coneixements adquirits i resoldre problemes.
- Relacionar les propietats físiques de la matèria amb la seva estructura.
- Treballar amb autonomia.

Resultats d'aprenentatge

1. Aprendre i aplicar a la pràctica els coneixements adquirits i resoldre problemes.
2. Relacionar les propietats físiques de la matèria amb la seva estructura.
3. Treballar amb autonomia.

Continguts

Classes de Teoria

I. Introducció

Breu història de la Cristal·lografia. Estats de la matèria. "El cristall per fora i el cristall per dintre". Objectius de la Cristal·lografia. Relació amb altres ciències.

Bibliografia, pàgines web

II. Teoria Reticular I

Matèria i estructura cristal·lina. Triple periodicitat. Cel·la fonamental. Coordenades atòmiques. Els 7 tipus de cel·les. Volum de la cel·la.

Vectors de translació. Nusos. Reticle. Abstracció del medi cristal·lí.

Propietats de la matèria cristal·lina: periodicitat, homogeneïtat, anisotropia, simetria.

Fileres reticulars, índex de Miller [uvw]. Plans reticulars, índex de Miller (hkl), espaiat reticular.

Densitats reticulars: d'una filera, d'un pla. Relació amb les arestes i les cares dels cristalls.

Les 14 xarxes (reticles) de Bravais. Cel·les primitives i cel·les múltiples.

Matriu mètrica. Aplicació al càlcul del producte escalar: mòdul d'un vector, distància entre dos punts de la cel·la.

III. Morfologia Cristal·lina

Matèria policristal·lina i matèria monocristal·lina, poliedres cristal·lins.

Les lleis d'observació: la llei de la constància dels angles, la llei de Haüy, la llei de simetria.

Projecció estereogràfica dels poliedres cristal·lins

IV. Simetria Puntual

Definició de simetria. Simetria Puntual i Simetria Espacial. Elements i operacions de simetria.

Tipus d'operacions: rotacions, reflexions i inversions. Rotacions possibles en el medi cristal·lí.

Tipus d'elements de simetria: eixos de rotació, pla de reflexió, centre de inversió i eixos de rotació-inversió. Nomenclatura, ordre (multiplicitat), símbol gràfic i projecció estereogràfica dels diferents elements de simetria puntual.

Definició de grup puntual de simetria. Els 32 grups puntuals de simetria, la seva projecció estereogràfica i la seva classificació en 7 Sistemes Cristal·lins. Relació Sistemes Cristal·lins - cel·les fonamentals.

Multiplicitat dels Grups Puntuals. Tipus de posicions: generals i especials. Formes cristal·lines. Estudi de la simetria de poliedres cristal·lins ideals.

Expressió matemàtica de les operacions de simetria més senzilles. Combinació d'operacions de simetria i combinació d'elements de simetria.

V. Simetria Espacial

Definició. Interacció translació - simetria puntual. Repetició dels elements de simetria. Nous elements de simetria: eixos helicoïdals i plans de lliscament; .

Eixos helicoïdals. Els onze tipus d'eixos helicoïdals: nomenclatura, ordre, símbol gràfic i projecció ortogonal. Exemples en estructures cristal·lines reals.

Plans de lliscament. Nomenclatura, ordre, símbol gràfic i projecció ortogonal dels principals tipus de plans de lliscament. Exemples en estructures cristal·lines reals.

Canvis de coordenades en simetria espacial.

Notació i multiplicitat dels grups espacials.

Posicions generals i posicions especials (posicions de Wyckoff).

Exemples d'obtenció del grup espacial a partir de les coordenades atòmiques d'estructures reals.

La simetria espacial a les Taules Internacionals de Cristal·lografia.

VI. Difracció de Raigs X pels cristalls

Introducció. Les ones electromagnètiques i els raigs X.

La llei de Bragg.

El difractòmetre i el diagrama de difracció de pols cristal·lina. Exemples.

Classes de Pràctiques

(l'ordre de les pràctiques pot canviar, principalment les que es realitzen a l'aula de informàtica)

Pràctica II

Fileres i plans reticu

Pràctica III

Apilaments compac

Metodologia

Pràctica IV

Matriu mètrica i apli

Les classes de teoria es desenvolupen com a sessions clàssiques amb explicacions del professor, preguntes i discussions amb els estudiants i resolució d'exercicis i problemes.

Pràctica V

Simetria Puntual

Les sessions de pràctiques es desenvolupen per grups (previsiblement 4), en un espai de taules amplies on els estudiants poden treballar fàcilment en equip; algunes de les sessions pràctiques es realitzen a l'aula d'informàtica utilitzant software cristal·logràfic. Els estudiants disposen d'un guió del treball que han de desenvolupar. El professor ajuda, resol dubtes en grup o personalment, i dóna el resultat correcte de la pràctica, ja sigui en la mateixa aula, o al campus virtual de l'assignatura.

Pràctica VI Informàtica

Simetria Puntual: pc

El treball autònom de l'estudiant consisteix en treballar ell personalment tots els aspectes plantejats a l'aula tant a les classes de teoria com a les sessions pràctiques; per això disposa d'apunts de classe, de material de consulta, de la bibliografia, dels exercicis/pràctiques i del software cristal·logràfic (aquest darrer, ja sigui a l'abast a les aules del servei d'informàtica, ja sigui programari lliure disponible a <http://departaments.uab.cat/geologia/PSG>). Sense aquest treball personal no és possible accedir al coneixement de la Cristal·lografia i superar l'assignatura. També s'insisteix en la conveniència d'assistir a totes les classes (teoria i pràctiques), ja que no és fàcil iniciar-se en la matèria sense l'orientació i la pauta que el professor dóna a classe.

Pràctica VIII Informàtica

Estructures amb el (

Es realitzarà un concurs entre els estudiants, de l'ús de l'app per a dispositius mòbils "Quiztallography" desenvolupada per professorat del Departament de Geologia

Pràctica X

Simetria Espacial

Es realitzaran controls d'assistència a classe: a teoria seran controls aleatoris i a pràctiques es faran controls sistemàtics. L'assistència a pràctiques és obligatòria.

Pràctica XI

Difracció de Raigs >

El Campus Virtual s'utilitza com a medi de comunicació amb l'alumne, PERO EN CAP CAS SUBSTITUEIX LA PRESENCIA A CLASSE

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes de pràctiques	25	1	1, 2, 3
Classes de teoria	26	1,04	2
Tipus: Autònomes			
Treball Autònom	91,5	3,66	1, 2, 3

Avaluació

L'avaluació de l'assignatura es realitzarà a partir de dos exàmens parcials. Els dos parcials es faran durant el curs.

A l'exàmen final es podran recuperar els dos parcials suspesos (nota inferior a 5).

Per aprovar l'assignatura caldrà una nota mínima de 3,5 en cada parcial. L'obtenció d'una qualificació inferior a 3,5 en un dels dos parcials encara que el promig sigui de 5 o superior implicarà un suspens.

El pes de cada parcial pot oscil·lar entre el 40% i el 60%. El pes final de cada parcial dins d'aquest interval es decidirà en funció del desenvolupament del curs.

En l'avaluació es tindrà en compte l'assistència a classe. A més, l'absència a més de dues sessions de pràctiques implicarà la impossibilitat d'aprovar l'assignatura. En el cas dels alumnes que repeteixen l'assignatura es valorarà quines són les pràctiques que obligatòriament hauran de fer.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Examen final: recuperació Parcial 1 i recuperació Parcial 2	El pes de cada parcial pot variar entre un 40% i un 60%	3,5	0,14	1, 2, 3
Parcial 1	mínim 40%, màxim 60%	2	0,08	1, 2, 3
Parcial 2	mínim 40%, màxim 60%	2	0,08	1, 2, 3

Bibliografia

- Cristal·lografia. Teoria Reticular, Grups Puntuals i Grups Espacials

SALVADOR GALÍ MEDINA, Edicions de la Universitat de Barcelona

Biblioteca Facultat de Ciències i ETSE

Cel·les, sistemes cristal·lins, projecció estereogràfica, simetria puntual, simetria espacial.

- International Tables for Crystallography. Volume A: Space-Group Symmetry (teaching edition)

T. HAHN, editor, The International Union of Crystallography, D. Reidel Publishing Company

Biblioteca Facultat de Ciències i ETSE

Simetria espacial.

- Introduction à la Cristallographie et à la Chimie Structurale

M. VAN MEERSSCHE et J. FENEAU-DUPONT, Oyez

Biblioteca Facultat de Ciències i ETSE

Cel·les, sistemes cristal·lins, projecció estereogràfica, simetria puntual, simetria espacial; Difracció de raigs X (extensa); Cristal·loquímica; Defectes (incloent macles).

- An Introduction to Crystal Chemistry

R.C. EVANS, Cambridge University Press

Biblioteca Facultat de Ciències i ETSE

Cristal·loquímica, bàsic

- Estructura atòmica y enlace químico

Cristal·lografia 2014 - 2015

JAUME CASABÓ I GISPERT, Editorial Reverté

Biblioteca Facultat de Ciències i ETSE

Focalitzat en l'enllaç, conté també Cristal·loquímica (extensa) i una mica de defectes.

· Introduction to Mineral Science

A. PUTNIS, Cambridge University Press

Biblioteca Facultat de Ciències i ETSE

Complementari: llibre de mineralogia, amb introducció a la cristal·lografia, i que conté informació moderna en el camp de les tècniques i els defectes

· Crystallography

WALTER BORCHARDT-OTT, Springer Verlag

Biblioteca Facultat de Ciències i ETSE

Cel·les, sistemes cristal·lins, projecció estereogràfica, simetria puntual, simetria espacial; una mica de difracció de raigs X; Cristal·loquímica; Defectes.

Pàgines web

<http://departaments.uab.cat/geologia/PSG> Accés a programari desenvolupat pel professorat de l'assignatura

<https://play.google.com/store/apps/details?id=aax.uab.quiztallography&hl=ca> App per a mòbils:
Quiztallography

<http://www.iucr.org> International Union of Crystallography

<http://www.iycr2014.org/learn>

<http://www.iucr.org/education/pamphlets> Teaching pamphlets

http://reference.iucr.org/dictionary/Main_Page Diccionari de cristal·lografia

<http://it.iucr.org/> International Tables for Crystallography, accés només al campus

<http://www.xtal.iqfr.csic.es/Cristalografia/> Instituto de Química Física Rocasolano

<http://rruff.geo.arizona.edu/AMS/amcsd.php> American Mineralogist Crystal Structure Database

<http://www.univ-lemans.fr/enseignements/physique/02/cristallo/cristal.html>

<http://pros.orange.fr/carine.crystallography/>

Universitat de Cambridge:

<http://www.doitpoms.ac.uk/tlplib/atomic-scale-structure/single1.php>

<http://www.doitpoms.ac.uk/tlplib/stereographic/index.php>

http://www.doitpoms.ac.uk/tlplib/miller_indices/index.php

<http://www.doitpoms.ac.uk/tlplib/xray-diffraction/index.php>

http://www.doitpoms.ac.uk/tlplib/crystallographic_texture/texture_measurement.php